

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ (за період 16 липня – 15 серпня 2023 р.)

Бюджетна політика

В умовах повномасштабного воєнного вторгнення РФ в Україні вживають заходів щодо фінансування відновлення інфраструктури, пошкодженого житла та соціальної підтримки населення, триває формування нормативної бази для забезпечення виконання державного бюджету України.

Міністерство фінансів України поінформувало¹ про стан виконання державного бюджету України за 7 міс. 2023 р. За оперативною інформацією Казначейства, у цей період до держбюджету надійшло 1477,2 млрд грн (у т. ч. до загального фонду – 1006,1 млрд грн). Касові видатки бюджету сягнули 2066,9 млрд грн (у т. ч. загального фонду – 1639,5 млрд грн, або 93,4 % від розпису звітного періоду). Для порівняння: у січні – липні 2022 р. доходи становили 806,98 млрд грн, а видатки – 1218,5 млрд грн.

У січні – липні 2023 р. з державного бюджету на соцвиплати спрямовано 265,6 млрд грн, зокрема: 158,6 млрд грн на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду; 60,8 млрд грн на соціальний захист громадян, які потрапили в складні життєві обставини; 30,7 млрд грн на підтримку малозабезпечених сімей та надання пільг і житлових субсидій громадянам; 14,2 млрд грн на соціальний захист дітей та сім'ї; 1,3 млрд грн на соціальний захист осіб з інвалідністю².

При цьому держбюджет за 7 міс. 2023 р. було виконано з дефіцитом у 583,9 млрд грн (дефіцит загального фонду становив 627,6 млрд грн при запланованому 1088,5 млрд грн).

Триває робота щодо забезпечення виконання державного та місцевих бюджетів, зокрема:

1) *уточнено деякі питання надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на облаштування безпечних умов у закладах загальної середньої освіти.* З цією метою Постановою КМУ № 716 від 14.07.2023 внесено зміни до Порядку та умов надання цієї субвенції. Постанова визначає строки подання місцевими органами влади та військовими адміністраціями проектних заявок, формування й затвердження обласними та Київською міською військовою адміністрацією переліку проектів для облаштування безпечних умов у закладах

¹ У липні до загального фонду держбюджету надійшло 136,7 млрд грн.
URL: https://mof.gov.ua/uk/news/u_lipni_do_zagalnogo_fondu_derzhbiudzhetu_nadiishlo_1367_mlrld_grn-4129

² Мінфін: 3 початку року на соцвиплати було спрямовано 265,6 млрд грн.
URL: https://mof.gov.ua/uk/news/minfin_z_pochatku_roku_na_sotsviplati_bulo_spryamovano_2656_mlrld_grn-4139

загальної середньої освіти; надано можливість під час воєнного стану спрямовувати кошти на реалізацію проєктів, пов'язаних з будівництвом, реконструкцією, реставрацією та капітальним ремонтом інших об'єктів, що становлять фонд захисних споруд цивільного захисту закладів загальної середньої освіти;

2) *уточнено механізми розподілу додаткової дотації з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення повноважень органів місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях України, що зазнали негативного впливу у зв'язку з повномасштабною збройною агресією Російської Федерації* (постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2023 № 795). Визначено, що цю дотацію першочергово спрямовано на оплату праці з нарахуваннями працівників бюджетних установ та недопущення прострочення кредиторської заборгованості із зазначених виплат і перерахування реверсної дотації до держбюджету. Окрім того, формула розрахунку обсягу додаткової дотації на другому етапі міститиме обсяг уже розподіленої додаткової дотації;

3) *уточнено деякі питання надання у 2023 р. субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на створення мережі спеціалізованих служб підтримки осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі* (постанова Кабінету Міністрів України від 01.08.2023 № 794). Зокрема, одним з критеріїв надання субвенції визначено неналежність території адміністративно-територіальної одиниці / територіальної громади до територій активних бойових дій; територій активних бойових дій, на яких функціонують державні електронні інформаційні ресурси; та/або тимчасово окупованих Російською Федерацією територій;

4) *оптимізовано черговість здійснення видатків з державного бюджету* (постанова Кабінету Міністрів України від 08.08.2023 № 894). З цією метою внесено зміни до Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 09.06.2021 № 590, та врегульовано питання здійснення видатків для Державного бюро розслідування, потреб слідчих, діяльності установ страхового фонду документації тощо;

5) *проведено розподіл додаткової дотації для покриття втрат місцевих бюджетів за II кв. 2023 р.* (розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.08.2023 № 683-р). Кошти отримають органи місцевого самоврядування на деокупованих, тимчасово окупованих та інших територіях для здійснення своїх повноважень та забезпечення першочергових потреб на місцевому рівні. Обсяг розподіленої дотації становив 1,3 млрд грн. Кошти спрямовуватимуть на потреби обласних бюджетів Донецької, Луганської та Херсонської областей і 113 бюджетів територіальних громад: 3 обласних бюджетів та 18 бюджетів територіальних громад, на території яких ведуться активні бойові дії, – на загальну суму 818,4 млн грн; 30 бюджетів територіальних громад, на території яких велися активні бойові дії або деокуповані, – на загальну суму 320,2 млн грн; 65 бюджетів територіальних громад, на території яких не ведуться (велися) бойові дії, – на загальну суму 240,8 млн грн. Загальний обсяг цієї додаткової дотації в державному бюджеті України на 2023 р. визначено у 24 млрд грн. За результатами надходження

до місцевих бюджетів податку на доходи фізичних осіб за 2022 р. та I кв. 2023 р. вже розподілено додаткову дотацію сумою понад 13,3 млрд грн³.

Триває робота з урегулювання питань стосовно використання коштів, що надходять як добровільні внески (благодійні пожертви) від фізичних і юридичних осіб приватного права та/або публічного права на рахунки міністерств, відкритих у Національному банку, і є джерелом формування спеціального фонду державного бюджету, зокрема:

1) *унормовано використання коштів для фінансування заходів гуманітарного розмінування.* З цією метою постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2023 № 760 затверджено Порядок використання коштів з рахунку Міністерства економіки для фінансування заходів гуманітарного розмінування. Ці кошти спрямовують на: розмінування територій, забруднених вибухонебезпечними предметами; доукомплектування технічними засобами сформованих піротехнічних підрозділів; закупівлю послуг із завантаження, вивезення та складування спеціальної техніки (обладнання, матеріалів, засобів для виконання національної програми протимінної діяльності) для гуманітарного розмінування; закупівлю машин механізованого розмінування, піротехнічних машин важкого типу, оперативно-піротехнічних машин; організацію робіт з розмінування й транспортування вибухонебезпечних предметів до місця знищення. За інформацією першого віцепрем'єр-міністра – міністра економіки України Ю. Свириденко, **уже є домовленість з донорами про виділення Україні 244 млн дол. та спецтехніки на такі потреби;**

2) *уточнено особливості використання коштів з рахунку для задоволення потреб освіти і науки.* Постановою Кабінету Міністрів України від 21.07.2023 № 762 внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 19.04.2022 № 472 «Деякі питання використання коштів, що надходять на офіційні рахунки для пожертв на підтримку України» та викладено в новій редакції Порядок використання коштів з рахунку для задоволення потреб освіти і науки, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 08.11.2022 № 1256 «Деякі питання використання коштів з рахунку для задоволення потреб освіти і науки». Кошти, що надходять на рахунок для задоволення потреб освіти і науки, відкритий МОН у Національному банку, планують спрямувати на: відновлення роботи державних та комунальних закладів освіти й наукових установ, що пошкоджені / знищені внаслідок бойових дій; придбання засобів навчання та обладнання; придбання підручників, посібників, навчальних матеріалів, комп'ютерного та іншого обладнання, програмного забезпечення; придбання шкільних автобусів; відновлення й модернізацію мережі дослідницької та інноваційної інфраструктури тощо. Окрім того, такі кошти може бути передано як трансферти місцевим бюджетам. За інформацією МОН⁴, ухвалення цього рішення значно вдосконалює роботу комісії з питань розподілу коштів для задоволення

³ Уряд затвердив розподіл 1,3 млрд грн додаткової дотації для покриття втрат місцевих бюджетів. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/uriad_zatverdiv_rozpodil_13_mlr_d_grn_dodatkovoi_dotatsii_dlia_pokrittia_vtrat_mistsevikh_biudzhetiv-4140

⁴ Уряд вніс зміни до постанов Кабінету Міністрів України від 19 квітня 2022 р. № 472 та від 08 листопада 2022 р. № 1256. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/uryad-vnis-zmini-do-postanov-kabinetu-ministriv-ukrayini-vid-19-kvitnya-2022-r-472-ta-vid-08-listopada-2022-r-1256>

потреб освіти і науки, утвореної МОН, та надає можливість використовувати кошти з рахунку Міністерства в Національному банку України («United24» Освіта та наука);

3) уточнено питання щодо використання коштів з рахунку для задоволення потреб охорони здоров'я. Постановою Кабінету Міністрів України від 18.07.2023 № 728 внесено зміни до постанови Кабінету Міністрів України від 26.04.2022 № 491 «Деякі питання використання коштів з рахунку для задоволення потреб охорони здоров'я» та викладено в новій редакції Порядок використання коштів з рахунку для задоволення потреб охорони здоров'я, відкритого МОЗ у Національному банку. Передбачено спрямування коштів на: закупівлю лікарських засобів, імунобіологічних препаратів (вакцин), витратних матеріалів, медичних виробів та допоміжних засобів до них, медичних меблів, спеціалізованих санітарних транспортних засобів, мобільних госпіталів, мобільних амбулаторій; відновлення роботи й модернізацію державних та комунальних закладів охорони здоров'я, що пошкоджені внаслідок бойових дій; оновлення й модернізацію державних та комунальних багатoproфільних лікарняних закладів; закупівлю послуг, пов'язаних з постачанням медичного забезпечення, тощо. Зміни також допоможуть упорядкувати бюджетний облік, забезпечити звітність про надходження та покращити якість ухвалення рішень у галузі охорони здоров'я⁵;

4) унормовано питання використання коштів з рахунку для задоволення потреб осіб, евакуйованих з населених пунктів, що розташовані в районах проведення воєнних (бойових) дій (можливих бойових дій), у безпечні райони, та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах. Постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 № 819 викладено в новій редакції Порядок використання коштів з відповідного рахунку Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій, а також внесено зміни до деяких постанов Кабінету Міністрів України з цього питання. Кошти спрямовуватимуть на: надання разової грошової допомоги населенню, що евакуюється, та населенню деокупованих населених пунктів; задоволення продовольчих потреб (закупівлю харчів, питної води та їх доправлення); забезпечення одягом та взуттям, товарами першої потреби, гігієнічними засобами; забезпечення медичними засобами; евакуацію/вивезення/переміщення цивільного населення в безпечні райони; оплату транспортування гуманітарних вантажів, послуг для зберігання гуманітарної та іншої допомоги; облаштування місць компактного проживання громадян; компенсацію витрат АТ «Укрпошта». Окрім того, здійснено розподіл коштів з відповідного рахунку Мінреінтеграції, відкритого в НБУ, сумою 94,7 млн грн на нову бюджетну програму «Здійснення заходів з підтримки евакуйованих осіб та осіб, які проживають в деокупованих населених пунктах».

Триває робота щодо забезпечення фінансової підтримки відновлення за рахунок коштів з фонду ліквідації наслідків збройної агресії. Прийнято рішення виділити Державному агентству відновлення та розвитку інфраструктури кошти з цього фонду розміром:

- 3,56 млрд грн на нову бюджетну програму для будівництва й відновлення об'єктів інфраструктури, житлового та громадського призначення, громадських будинків і споруд (постанова Кабінету Міністрів України від 25.07.2023 № 770).

⁵ 21 липня: Ситуація в соціальній сфері. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/21-lypnia-sytuatsiia-v-sotsialnii-sferi>

Кошти буде спрямовано на: будівництво (у т. ч. реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт) громадських будинків та споруд, захисних споруд цивільного захисту та військових об'єктів; будівництво об'єктів інфраструктури, зокрема пов'язаних з наданням послуг з водопостачання, водовідведення, виробництва теплової енергії, теплопостачання, електропостачання; відновлення пошкоджених об'єктів житлового та громадського призначення; нове будівництво об'єктів житлового призначення для осіб, які втратили житло внаслідок воєнних дій. У межах виділених коштів планують реалізувати 44 проекти відновлення в громадах Запорізької, Київської, Миколаївської, Одеської, Сумської, Харківської, Чернігівської та Херсонської областей⁶. Серед проектів найбільше пов'язано з відновленням: житлових будинків – 24; закладів освіти – 10; охорони здоров'я – 3. Загалом передбачено побудувати з нуля 4 об'єкти, здійснити реконструкцію 5 та провести капітальний ремонт 35 об'єктів⁷;

- 3,35 млрд грн на нову бюджетну програму відновлення населених пунктів, які постраждали внаслідок збройної агресії Російської Федерації (постанова Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 № 823). Кошти буде спрямовано на відбудову смт Бородянки Київської обл., м. Тростянець Сумської обл., с. Циркуни Харківської обл., с. Посад-Покровського Херсонської обл. та с. Ягідного Чернігівської обл., зокрема на: будівництво (реконструкцію, реставрацію, капітальний ремонт) громадських будинків та споруд, захисних споруд цивільного захисту та військових об'єктів; будівництво об'єктів інфраструктури, зокрема пов'язаних з наданням послуг з водопостачання, водовідведення, виробництва теплової енергії, теплопостачання, електропостачання; розроблення проектної (проектно-кошторисної) документації житлових будівель, для реконструкції, капітального ремонту об'єктів, пошкоджених та/або зруйнованих унаслідок збройної агресії Російської Федерації; відновлення пошкоджених об'єктів житлового та громадського призначення; нове будівництво житла для осіб, які втратили його внаслідок воєнних дій, тощо.

Триває робота щодо фінансової підтримки населення, яке постраждало внаслідок підриву Росією греблі Каховської гідроелектростанції, за втрачений врожай. З цією метою з резервного фонду Кабінету Міністрів України виділено 271,464 млн грн для надання одноразової грошової допомоги: в Миколаївській облдержадміністрації – 59,193 млн грн; у Херсонській облдержадміністрації – 212,271 млн грн (розпорядження Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 № 681-р). Згідно з Порядком, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 04.08.2023 № 807, претендуватимуть на таку допомогу фізичні особи, які мають у власності земельну ділянку для ведення особистого селянського господарства та/або для будівництва й обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд, та/або земельну ділянку для індивідуального садівництва, що постраждали внаслідок затоплення. Бюджетні кошти спрямовують на виплату допомоги за втрачений врожай овочів: 3318 грн за збитки на 0,01 га земельної ділянки. Водночас допомогу надаватимуть на площу, не більшу за 0,2 га в Миколаївській обл. та 0,3 га в Херсонській обл.

⁶ Мінінфраструктури: З Фонду ліквідації виділено понад 3,5 мільярда гривень на проекти відновлення.
URL: <https://mtu.gov.ua/news/34535.html>

⁷ Роксолана Підласа: Бюджетний комітет погодив виділення додаткових 3,5 млрд грн на відбудову.
URL: https://budget.rada.gov.ua/news/main_news/77557.html